

ІНВАРІАНТНА ІНТОНАЦІЙНА МОДЕЛЬ СТАТИЧНО-ДИНАМІЧНИХ ОПИСІВ ПРИРОДИ В АНГЛОМОВНІЙ ХУДОЖНІЙ ПРОЗІ

INVARIANT INTONATION PATTERN OF STATIC-AND-DYNAMIC LANDSCAPE DESCRIPTIONS IN ENGLISH PROSE

Гуменюк І.Л.,

orcid.org/0000-0003-0412-8389

кандидат філологічних наук,

старший викладач кафедри практики англійської мови

Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка

У статті подано результати вивчення функціонування інтонаційних параметрів у реалізації англійських статично-динамічних описів природи. Дослідження описових уривків, дібраних з англійських художніх творів, проведено шляхом їх аудитивного аналізу. У ході експерименту аудитори-фонетисти послуговувалися робочою класифікацією лінгвістичних ознак описів природи, комплексною програмою й методикою експериментально-фонетичного дослідження. Окрім загальновідомих просодичних параметрів, визначено рівень емоційно-прагматичного потенціалу статично-динамічних описів природи. Отримані результати дають змогу виокремити інтонаційні ознаки, які уможливають визначення актуалізованого опису природи за видовою належністю (статично-динамічний). Вищезгадані просодичні характеристики сформували інваріантну інтонаційну модель досліджуваних фрагментів, до якої входять: середні підвищений і знижений такти; поступово спадна ступінчаста, поступово спадна ступінчаста з порушеною поступовістю та усічена шкали; низькі спадний, висхідний та спадно-висхідний термінальні тони; звужений і середній тональні діапазони; нульовий, позитивний середній та негативний широкий міжсинтагматичні інтервали; позитивні середній і розширений інтервали між передтактом і тактом; нульовий, негативні звужений і вузький інтервали між шкалою і ядром; на ділянці «ядро – затакт» – нульовий, позитивний звужений, негативний розширений тональні інтервали. Дуальна природа досліджуваних описів на просодичному рівні також забезпечується модифікаціями гучності та темпу, переважанням середніх пауз на статичних ділянках і перцептивних пауз – на динамічних ділянках. Подані у статті результати експерименту можуть слугувати підґрунтям для подальшого дослідження статично-динамічних описових фрагментів на матеріалі інших мов.

Ключові слова: аудитивний аналіз, інваріантна інтонаційна модель, інтонація, емоційно-прагматичний потенціал, просодичні параметри, статично-динамічні описи природи.

In the article the author gives the results of studying the role of intonation parameters in actualising English static-and-dynamic landscape descriptions. Intonation parameters that secure the static and dynamic nature of landscape descriptions were researched by means of the auditory analysis of the fragments selected from English prose. During the experiment phoneticians considered the working classification of linguistic features of landscape descriptions, the program and methodology of carrying out the experimental phonetic study. Besides widely known prosodic parameters the static-and-dynamic fragments' level of emotional-and-pragmatic potential was evaluated. The obtained data enabled the author to distinguish the prosodic features, which let correctly define a description according to its kind (static-and-dynamic). The aforementioned features formed the invariant intonation pattern of static-and-dynamic landscape descriptions, which includes: a mid-raised and mid-lowered head; a gradually descending stepping scale, a descending broken scale, a checked scale; low falling, low rising and falling-rising terminal tones; narrowed and mid pitch range of a sense group; zero, positive mid and negative wide pitch interval at the juncture of intonation groups; positive mid and widened pitch intervals between pre-head and head; zero, negative narrowed and narrow pitch intervals between scale and nucleus; at the juncture of nucleus and tail – zero, positive narrowed, negative widened pitch intervals. Dual nature of the descriptions under study is also secured by modifications of loudness and tempo, prevailing of mid pauses in static parts and perceptive pauses in the dynamic parts. The obtained results can serve as a ground for further profound studying of static-and-dynamic landscape descriptions in other languages.

Key words: auditory analysis, emotional-and-pragmatic potential, intonation, invariant intonation pattern, prosodic parameters, static-and-dynamic landscape descriptions.

Постановка проблеми. Дослідження опису природи, як і будь-якого іншого мовного явища, передбачає необхідність його відмежування від інших видів опису в англійських художніх прозових творах. Це можливо завдяки виокремленню притаманним лише пейзажним замальовкам лінгвістичних ознак, які дають змогу безпомилково визначити певний вид опису за місцевою належністю, видом ладшафту, ступенем дина-

мічності, тощо. Проте такий підхід до вивчення описів природи, на нашу думку, може бути доповнений також розглядом їхньої інтонації під час актуалізації тексту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Комплексна та багатогранна лінгвістична природа пейзажного опису неодноразово визначала об'єкт багатьох наукових досліджень. В історії мовознавчих студій особливо помітними Щодо

І.О. Гаценко [1, с. 87–91], О.Л. Голованевського [2, с. 122–126], Н.Г. Головацької [3, с. 72–75], З.В. Кизилової [7], Я.О. Мозгової [8, с. 121–125], Е.Е. Юркова [9, с. 137–141]. Опис природи, й статично-динамічний опис зокрема, є однією з композиційно-мовленнєвих форм художнього прозового тексту, що зумовлює актуальність усебічного дослідження сутності цього виду описових фрагментів з урахуванням специфіки їх інтонаційного оформлення. Відмінною рисою згаданого вище виду опису є його дуальна природа, яка полягає у перетіканні статичного стану оточуючого середовища у динамічний стан, що прослідковується на всіх мовних рівнях описового тексту. Такі зміни, як ми вважаємо, передаються саме завдяки комбінації певних перцептивних параметрів, які є складниками інваріантної інтонаційної моделі статично-динамічних описів (далі – СДО).

Постановка завдання. Метою статті є встановлення просодичних параметрів інваріантної інтонаційної моделі статично-динамічних описів природи в англомовних прозових творах шляхом аудитивного аналізу.

Виклад основного матеріалу. Для аудитивного аналізу аудиторам пропонувалися статично-динамічні фрагменти, виділені в окремий вид згідно з робочою класифікацією лінгвістичних ознак описів природи [5, с. 165–169]. Вивчення просодичних параметрів, що входять до складу інтонаційної моделі статично-динамічних пейзажних описів, здійснювалося згідно з розробленими нами програмою і методикою експериментального дослідження [4, с. 161–165], рівень емоційно-прагматичного потенціалу описів (далі ЕПП) визначався за принципом збереження емоційно-прагматичного потенціалу висловлення [6, с. 186–191].

Результати проведеного аудитивного аналізу дають змогу стверджувати, що статично-динамічні описи характеризуються високими показниками середнього підвищеного висхідного такту (65,87%) в інтоногрупах (далі – П), які містять динамічну частину опису, й нижчими (25,08%) – середнього зниженого такту на ділянках, які описують статичність природи. Реалізація середнього підвищеного початку шкали надають описам середнього і високого рівнів ЕПП.

Виявлена закономірність пояснюється тим, що середній підвищений висхідний такт у поєднанні зі спадним тоном у завершенні П

сприяє передачі динамічності опису й позначає перехід від статичної до динамічної частини. Цей вид такту маніфестують П, які містять нову думку або є динамічною ділянкою СДО та можуть бути інформаційними/емоційними центрами описів. Середній знижений початок шкали позначає не лише статичну частину уривку, але й П, що не містять нової важливої інформації.

Щодо функціонування різних типів шкал, то у досліджуваних описах природи було зареєстровано усічену (32,29%) та повні шкали, серед яких найчастотнішими є поступово спадна ступінчаста і поступово спадна ступінчаста з порушеною поступовістю шкали (34,12% та 31,3 % відповідно). Такий розподіл показників пояснюється, насамперед, дуальною природою статично-динамічних описів. Інтоногрупи, реалізовані з усіченою шкалою, здебільшого зафіксовано в динамічних ділянках уривків, що пов'язано з подрібненим членуванням П (1–2 ритмогрупи), високим рівнем їхньої емоційності та з модифікаціями темпу впродовж звучання описів. Окрім того, висока частотність П із поступово спадною ступінчастою з порушеною поступовістю шкалою також більш притаманна динамічним ділянкам СДО. Оформлення певної П або ділянки описового фрагмента таким типом шкали у поєднанні з модифікаціями гучності й темпу, складним ритмом, розширенням тонального діапазону, перепадами тонального інтервалу на ділянках інтонаційного контуру сприяє інтенсифікації семантично вагомих лексем та передачі кульмінаційних моментів опису, підвищуючи, таким чином, ступінь його емоційності, та надає уривку середнього або високого рівня ЕПП. Поступово спадна ступінчаста шкала властива статичним ділянкам СДО та у сполученні зі спадними або висхідними термінальними тонами з малою швидкістю зміни руху тону є ознакою статичності. П, реалізовані з таким типом шкали, найчастіше не несуть вагомості чи нової інформації і виступають тлом для кульмінаційних ділянок описів.

Щодо ролі термінального тону в оформленні СДО, то тут зафіксовано переважання низьких алотонів спадного і висхідного тонів (33,63% та 27,81% відповідно). Поданий нижче статично-динамічний уривок унаочнює описані вище особливості функціонування термінальних тонів: *It was a 'raw evening, and the 'misty*

,river, 'blurred to the 'eye with 'blazing ,lights and to the ,ear_ with 'harsh 'noises, ,showed_ where the 'barges were ,stationed...|| [12, с. 289]. Початок цього опису є статичним, що підтверджується його інтонаційним оформленням із переважанням низького висхідного тону з малою швидкістю зміни руху тону (*It was a 'raw ,evening, and the 'misty ,river, 'blurred to the 'eye with 'blazing ,lights ...*), який поєднуються з плавним ритмом, помірними темпом і гучністю, а також середнім тональним діапазоном. Окрім того, ІГ цієї ділянки опису відокремлюються короткими паузами, довшими, ніж у динамічній частині. Динамічна частина аналізованого опису позначається чергуванням різновидів низьких алотонів і середньо підвищеного висхідного тону (*and to the ,ear_ with 'harsh 'noises, ,showed_ where the 'barges were ,stationed...||*). Таке чергування сприяє передачі зміни від спокійного плину Темзи до появи руху й голосів на річці, що є незвичним для вечірньої пори. Динаміка також передається модифікаціями гучності (помірна → підвищена) й темпу (помірний → прискорений).

Слід зауважити, що зазначені вище описи вирізняються наявністю ІГ, реалізованих зі спадно-висхідним тоном (7,35%), який зареєстровано в ІГ динамічних ділянок, де цей термінальний тон акцентує перехід від статичності до динамічності або у сполученні з модифікаціями гучності й темпу передає натяк на приховану інформацію, подальше несподіване розгортання опису та привертає увагу слухача до переходу від одного стану природи до іншого. У СДО початку дня на морі *The 'storm had 'evidently 'broken 'during the ,night, | though 'huge 'sea was ↑still ,running and a 'stiff 'wind ,blowing.|| 'Sail had 'been ,made_ in the 'early ,watches, so that the 'Ghost was 'racing a ,long_ under ,everything_ ex'cept the 'two ,topsails and the 'flying jib.||* [13, с. 202] спадно-висхідний термінальний тон, реалізований високим спадним тоном на слові *'been* і середньо підвищеним висхідним – на слові *,made*, оформлює ініціальну ІГ (*'Sail had 'been ,made*) динамічної ділянки уривку, передаючи поступовий перехід від очікування закінчення бурі до руху шхуни бурхливим морем. Подальше розгортання вранішньої картини моря й швидкого руху судна з

піднятими вітрилами оформлено переважно висхідними й спадними тонами середньо підвищеного тонального рівня, перцептивними паузами між цими ІГ та модифікаціями темпу від помірного (*The 'storm had 'evidently 'broken 'during the ,night, | though 'huge 'sea was ↑still ,running and a 'stiff 'wind ,blowing.||*) до прискореного (*...so that the 'Ghost was 'racing a ,long under ,everything ex'cept the 'two ,topsails and the 'flying jib.||*). Такі особливості інтонаційного оформлення наведеного опису підвищують рівень його ЕПП до середнього.

За результатами аналізу тонального діапазону в інтонаційній структурі СДО встановлено високу частоту актуалізації звуженого (33,34%) та середнього (48,15%) тонального діапазону. Найвищі показники звуженого тонального діапазону зафіксовані на їхніх статичних ділянках, тоді як середній, а в окремих ІГ розширений діапазон маркують динамічні частини. Розширення або звуження тонального діапазону на різних ділянках описів сприяє підвищенню чи зниженню їхнього рівня ЕПП. Як бачимо, загальною тенденцією актуалізації тонального діапазону є його залежність від ступеня емоційності й статично-динамічної домінанти аналізованих описів.

Серед розмаїття тональних інтервалів на стику ІГ зареєстровано високу частоту нульового його різновиду між ІГ, що забезпечує, насамперед, зв'язність тексту пейзажних описів. Проте СДО вирізняються невеликими числовими показниками позитивного середнього (7,41%) міжсинтагменного інтервалу. Цей інтервал маніфестує перехід від статичності до динаміки або ж фіксується на стиках між семантично вагомими ІГ, оформленими високими й середніми спадними тонами, та наступними ІГ, тональний рівень початку яких є середнім підвищеним або високим. Розширення або звуження тонального інтервалу зазвичай підвищує рівень емоційного насичення опису в комбінації з помірними темпом і гучністю, передаючи закінченість думки. Таке просодичне оформлення окремих ділянок описів надає їм емоційного забарвлення, підкреслює їх важливість для всього фрагмента, а в наведеному нижче описі підсумовує детальний опис настання зимового ранку: *And 'so we re ,mained 'till the 'red of the ,dawn be'gan to 'fall through the 'snow- ,gloom.|| I was 'desolate and a 'fraid, and 'full of ↑woe and terror;_ but 'when that*

'beautiful ,sun be'gan to 'climb the ho ,rizon 'life was to 'me a` gain.||-At the 'first 'coming of the ,dawn the 'horrid 'figures ,melted in the 'whirling 'mist and ,snow; the 'wreaths of 'transparent ,gloom 'moved away to'wards the ,castle, and were `lost. || [14, с. 437]. Так, наявність розширеного позитивного інтервалу на стику П у поєднанні з перепадами тональних рівнів, прискореним темпом вимовляння, розширеним тональним діапазоном і високим спадним тоном (...and 'full of ↑woe and`terror; |`but 'when that 'beautiful ,sun be'gan to 'climb the ho ,rizon 'life was to 'me a` gain.||-At the 'first 'coming of the ,dawn ...) позначає перехід до динамічної частини опису, підвищує рівень емоційності опису сходу вранішнього сонця та передає захоплення і радість головного героя від зміни часу доби, що на лексичному рівні порівнюється з пробудженням життя (...*'life was to 'me a` gain...*).

Середній та широкий негативні тональні інтервали зафіксовано переважно між П статично-динамічних описів, де цей тональний інтервал реалізується на стиках П, оформлених середнім або високим висхідним тоном та низьким рівнем початку наступних П, та маніфестує перехід від статичності до динаміки і підвищує рівень їх ЕПП. Підтвердженням цьому є такий приклад: *At ,times the 'mist ,cleared, and the ,sea for 'some ,distance could be 'seen in the 'glare of the ,lightning, which 'now 'came ↑thick and , fast, 'followed by ↑such •sudden 'peals of`thunder that the 'whole`sky over,head 'seemed trembling •under the ,shock of the 'footsteps of the ,storm.|| [11, с. 97]. У цьому прикладі зафіксовано розширений негативний інтервал між ініціальними П динамічної ділянки (*which 'now 'came ↑thick and , fast, 'followed by ↑such •sudden 'peals of`thunder*), який у поєднанні з прискореним темпом і підвищеною гучністю позначає перехід від статичної до динамічної ділянки. Межа між наступними П (*'followed by ↑such •sudden 'peals of`thunder that the 'whole`sky over,head*) опису позначена широким негативним інтервалом, що у комбінації з високим висхідним тоном на слові *'thunder*, виділенням спеціальним підйомом інтенсифікатора ↑*such*, вимовлянням динамічної частини з прискореним темпом й підвищеною гучністю допомагає передати жах*

головного героя від споглядання розгулу стихії та відчуття безпорадності перед нею. Саме у цій частині фрагмента завдяки його просодичному оформленню передається найвищий ступінь емоційності, а опис набуває високого рівня ЕПП.

На ділянці «передтакт – такт» у СДО зареєстровано переважання позитивних середнього та розширеного тональних інтервалів (45,5% і 32,07% відповідно), які маніфестують середній або високий рівень такту. При цьому наявність позитивного розширеного інтервалу надає динамічності описам і впливає на зростання рівня ЕПП як окремої ділянки, так і цілого опису.

Дані щодо частоти тонального інтервалу між шкалою та ядром у СДО свідчать, що на цій ділянці домінує нульовий тональний інтервал (44,11%). Серед негативних інтервалів між перед'ядерною частиною і термінальною ритмогрупою спостерігається переважання звуженого й вузького негативного різновиду (14,71% і 13,33% відповідно). Це пояснюється початком реалізації спадного термінального тону, який не інтенсифікує П і не позначає нову чи важливу інформацію.

Найрекурентнішим тональним інтервалом на стику ядра та затакту в СДО є нульовий (70,47%), який зареєстровано в П, позначених рівним або спадним тоном і низьким рівним затактом. При цьому позитивний звужений інтервал (13,06%) зафіксовано в П, які завершуються висхідним тоном із затактом та реалізуються у поєднанні з модифікаціями темпу (повільний → прискорений) і гучності (помірна → підвищена), виділенням певних лексем спеціальним підйомом. Таке просодичне оформлення надає СДО середнього рівня емоційності та вказує на домінування статичного складника описів. Відмінною рисою СДО є незначна частка функціонування негативного розширеного інтервалу (10,47%) в окремих П динамічних ділянок, що впливає на зростання динамічного складника за рахунок його поєднання з модифікаціями темпу й гучності, тембральними змінами, переважанням перцептивних і коротких пауз.

Наступним і не менш важливим із просодичних параметрів реалізації СДО є їхні темпоральні характеристики, а саме типи пауз та темп. У СДО зареєстровано всі різновиди пауз, функціонування яких прямо пов'язано з видовою належністю опису. Так, статичність маркується переважанням середніх

міжсинтагменних пауз (34,44%) й дещо нижчими показниками коротких і перецептивних пауз (27,92% і 20,4% відповідно). Розподіл показників частоти пауз наочно демонструє двоїсту природу СДО, де на статичних ділянках зафіксовано найменший відсоток перцептивних пауз (12,82%), який зростає на їхніх динамічних ділянках (45,46%). При цьому у СДО переважають короткі паузи на стиках статичної та динамічної частин, що сигналізує про зростання їхньої динамічності й підвищення ступеня емоційності до середнього або високого. У прикладі *I was 'lying in 'bed, 'listening to the ↑gusty 'wind, and 'driving of the 'snow. || I 'heard 'also | the 'rappings of a 'branch of a 'fur-tree, that 'touched my 'window, | as the 'blast 'wailed 'by, and 'rattled its ↑dry 'cones | a'gainst the 'panes. || [10, с. 36]* на статично-динамічну картину нічного пейзажу вплинули такі просодичні характеристики: модифікації гучності від підвищеної на початку фрагмента (*I was 'lying in 'bed, 'listening to the ↑gusty 'wind,)* до помірної в інших ІГ (*... and 'driving of the 'snow. || I 'heard 'also | the 'rappings of a 'branch of a 'fur-tree, that 'touched my 'window, | as the 'blast 'wailed 'by, and 'rattled its ↑dry 'cones | a'gainst the 'panes. ||*), переважання усіченої шкали (*I 'heard 'also; as the 'blast 'wailed 'by; a'gainst the 'panes. ||*), короткі паузи, виділення спеціальним підйомом та інтенсифікація внутрішньосинтагменною паузою семантично вагомого слова ↑*gusty*, що підкреслює поривчастість вітру в негоду, які надають описові динамічності і підвищують рівень його ЕПП. Повільний темп усього фрагмента, наявність середніх пауз маркують його неоднорідний характер і надають статичності, що дає змогу визначити цей опис як СДО, у якому темпоральні характеристики передають настороженість оповідача від перебування в кімнаті загиблої дівчини й готовність героя повірити в те, що завивання вітру, скрип сухих сосен, торкання гілками ялини до вікна свідчать про присутність колишньої господині кімнати.

Дані щодо актуалізації СДО, реалізованих із різним темпом вимовляння, свідчать про домінування в них помірному темпу, показники якого знижуються у напрямі від статичної до динамічної ділянки. Наявність прискореного й швидкого темпу на динамічних ділянках СДО (33,33% і 4,18%

відповідно) свідчить про зростання їхньої динамічності, а отже, й рівня емоційності. Окрім того, лише СДО вирізняються незначними показниками повільного темпу (4,41%) на їхніх статичних ділянках. Випадки наростання темпу від повільного на початку речення до швидкого у межах одного речення наочно ілюструє перехід від статичності до динамічності опису: *First the 'current 'drives you 'on to the 'right 'bank, |* (сповільнений темп) *and 'then on to the 'left,* (помірний темп) *then it 'takes you 'out into the 'middle and 'turns you 'round 'three 'times, and 'carries you up 'stream a'gain,* (прискорений темп) *and 'always 'ends by 'trying to 'smash you up 'a'gainst a 'college 'barge. ||* (швидкий темп) [12, с. 175]. Опис розпочинається статичною ділянкою, маркованою сповільненим темпом і помірною гучністю у поєднанні з низькими спадними тонами (*First the 'current 'drives you 'on to the 'right 'bank, |*), а низький спадно-висхідний тон в ініціальній ІГ налаштовує слухача на сприйняття подальшого опису примхливої течії річки. Динамічна ділянка опису оформлена помірною гучністю, варіативністю темпу від помірному до прискореного та здебільшого різними за тональним рівнем висхідними тонами (*and 'then ; then it 'takes you 'out into the 'middle and 'turns you 'round 'three 'times ; and 'always 'ends _*), які слугують відтворенню напрямків руху човна у неспокійній Темзі. Водночас фінальні ІГ опису річки оформлені швидким темпом та різновидами спадного тону: середній алотон зі збільшеною швидкістю зміни його руху разом із підвищенням гучності на лексемі *smash* передає невідворотність раптового зіткнення з баржею через непередбачуваність річкової течії (*by 'trying to 'smash you up*), а низький спадний тон надає закінченості всьому фрагменту (*a'gainst a 'college 'barge. ||*). Такі модифікації темпу й гучності у комбінації з різними за швидкістю руху і тональним рівнем спадними тонами пов'язані зі зростанням динамічності опису та надають йому високого рівня ЕПП.

У ході експерименту аудиторі також визначали види гучності під час реалізації запропонованих описів. Загальні дані щодо частоти різновидів гучності у СДО свідчать, що їм притаманна помірною гучність. Коливання цього параметра від зниженої до підвищеної

зони зумовлюються переходом від статичності до динамічності протягом звучання опису та рівнем їхнього ЕПП. Статичним ділянкам СДО властива найбільша рекурентність помірної гучності (56,64%). На противагу їм динамічні частини описів частіше актуалізуються з підвищеною гучністю (61,91%). У статичних ділянках із помірною гучністю передається спокій або тиша вечірнього/нічного пейзажу, повільне розгортання панорами опису. Своєю чергою, підвищена гучність на динамічних ділянках СДО у поєднанні з прискореним темпом і модифікаціями тембру сприяє виділенню кульмінаційних моментів опису (неприємні відчуття від побаченого краєвиду, зміни погодних умов тощо).

Висновки. Проведений аналіз англомовних СДО дав змогу обґрунтувати їхню інваріантну інтонаційну модель, до якої входять: середній підвищений і середній знижений початок шкали; усічена, поступово спадна ступінчаста і поступово спадна ступінчаста шкала з порушеною поступовістю; низькі спадний та

висхідний, спадно-висхідний термінальні тони; звужений і середній тональний діапазон; нульовий, позитивний середній та негативний широкий міжсинтагменні інтервали; позитивний середній і розширений інтервали між передтактом і тактом; нульовий, негативний звужений і вузький інтервали між шкалою і ядром; на ділянці «ядро – затакт» – нульовий, позитивний звужений, негативний розширений тональні інтервали. Відмінною рисою аналізованих описів є модифікації гучності (помірна → підвищена) та темпу (помірний → прискорений → швидкий), переважання середніх пауз на статичних ділянках і перцептивних пауз – на динамічних ділянках. Отримана інваріантна модель інтонаційного оформлення СДО уможливиле їх коректне визначення за ступенем розгортання фабульної динаміки, а також може бути використана у подальших експериментальних дослідженнях функціонування просодичних засобів реалізації СДО на матеріалі інших мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гаценко І.О. Класифікація звуконаслідувальних слів за їх семантичними ознаками (на матеріалі англійської мови). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Філологія»*. 2003. № 1. Т. 5. С. 87–91.
2. Голованевский А.Л. Место человека и природы в водной и воздушной стихии Ф.И. Тютчева. *Учёные записки: электронный научный журнал Курского государственного университета*. 2012. № 3(23). Ч. 2. С. 122–126.
3. Головацька Н.Г. Кореляція сенсорних фазових дієслів у художньому тексті. *Актуальні проблеми германської філології* : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., 10–12 квітня 2008 р. Чернівці : Книги XXI, 2008. С. 72–75.
4. Гуменюк І.Л. Експериментально-фонетичне дослідження англомовних прозових описів природи. *Вісник Черкаського університету. Серія «Філологічні науки»*. 2011. Вип. 213. С. 161–165.
5. Гуменюк І.Л. Систематизація ознак описів природи сучасної англомовної прози. *Наукові записки. Серія «Філологічні науки (мовознавство)»*. 2009. Вип. 81(2). С. 165–169.
6. Калита А.А. Энергетика речи : монография. Киев : Кафедра, 2016. 291 с.
7. Кизилова З.В. Лингвостилистические особенности описательного контекста в англо-американской прозе : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 ; Московский институт иностранных языков. Москва, 1983. 171 с.
8. Мозгова Я.О. Синтаксичні експресивні засоби. *Проблеми семантики слова, речення та тексту*. 2007. Вип. 19. С. 121–125.
9. Юрков Е.Е. Метафора лингвокультурного кода «растения» в аспекте лингвокультурологии. *Вестник Воронежского государственного университета*. 2012. № 1. С. 137–141.
10. Bronte E. *Wuthering Heights*. London: Penguin Books, 1994. 279 p. Defoe D. *Robinson Crusoe*. London : Penguin Books, 1994. 298 p.
11. Jerom K. *Jerom Three Men in a Boat*. London : Penguin Books, 1994. 185 p.
12. London J. *Tales of the North: The complete novels of White Fang, The Sea-Wolf, The Call of the Wild, The Cruise of the Dazzler plus fifteen short stories*. Secaucus, N.J. : Castle, 1979. 488 p.
13. Stoker B. *Dracula*. London : Penguin Books, 1994. 449 p.